

Немања Д. Вукановић
<https://orcid.org/0009-0008-3219-976X>
 Универзитет у Бањој Луци
 Филозофски факултет
 Катедра за педагогију и методике

УДК 028.5:172
 DOI 10.46793/Uzdanica23.1.237V
 Оригинални научни рад
 Примљен: 9. децембар 2025.
 Прихваћен: 23. март 2026.

Татјана Ђ. Вукановић
<https://orcid.org/0009-0000-4273-1328>
 ЈУ ОШ „Петар Петровић Његош”
 Бања Лука

ОДНОС ИЗМЕЂУ ЖАНРОВСКИХ ПРЕФЕРЕНЦИЈА, ЧИТАЛАЧКИХ НАВИКА УЧЕНИКА И ОСЈЕЋАЈА ПРИПАДНОСТИ ШКОЛИ¹

Айспиракџи: Ово истраживање, вођено теоријом самоодређења која наглашава важност припадности за унутрашњу мотивацију и академски успјех, имало је за циљ испитивање жанровских преференција, односа између читалачких навика и осјећаја припадности школи, као и односа између жанровских преференција и читалачких навика са социопедагошким обиљежјима ученика. Узорак су чинили ученици (N = 163) шестог, седмог и осмог разреда из двије градске основне школе из Бање Луке. Налази истраживања показују да ученици најчешће бирају авантуристичке романе и комедије, док најмање читају стрипове и научно-популарне часописе. Постоје значајне разлике између дјечака и дјевојчица у избору жанрова (нпр. поезија, кратке приче, љубавни романи, стрипови), као и у читалачким навикама – дјевојчице чешће читају на распусту и дуже читају на дневном нивоу. Интерес за криминалистичке романе расте с годинама, док ученици с вишим школским успјехом чешће бирају хороре и приче о духовима. Забрињавајући је налаз да скоро трећина ученика (27,61%) уопште не чита књиге на дневном нивоу и у слободно вријеме, а сличан постотак (25,77%) не чита књиге ни током распуста. Општи и успјех из Српског језика значајно је повезан с бројем прочитаних лектира и учесталости читања на распусту. Ученици с бољим општим успјехом и успјехом из Српског језика, као и они који више читају школску лектуру, исказују јачи осјећај припадности школи. Закључак је да је неопходно увести афирмативне мјере (на часовима и кроз ваннаставне и ваншколске активности) с циљем унапређења читалачких навика, с обзиром на то да значајан дио ученика нема развијене навике читања.

Кључне ријечи: књижевни жанрови, читалачке навике, Српски језик и књижевност, лектира, припадност школи.

¹ Дио рада је излаган на научно-стручном скупу „Истраживања у методикама васпитно-образовног рада: резултати и специфичности” који је одржан у Бањој Луци 3. 10. 2025. године.

УВОД

Читалачке навике се схватају као понашање којим се исказује склоност појединца према читању кроз личне преференције читалачких материјала и укуса у читању (Baba, Affendi 2020), као љубав према читању код појединца (Muhyidin 2020), те као учесталост, количина и оно шта читалац чита (Uslu 2020). Неки аутори појмовно раздавају читање од читалачких навика. Тако Хусаин и Манши (Hussain, Munshi 2011) под читалачким навикама подразумевају психолошки атрибут појединца, за разлику од читања које је интелектуална активност с циљем обраде и разумијевања информација. Читалачке навике, као и свака друга навика, представљају понављајућу активност која се огледа у броју читања, времену које се утроши у читање и материјалима који се читају (Muhyidin 2020). Дакле, читалачке навике могу се разумјети као сложен образац понашања који произлази из комбинације когнитивних, афективних и мотивационих фактора, а манифестују се кроз следеће одреднице – учесталост читања, количину и трајање читања, те избор књижевних жанрова.

Истраживања читалачких навика показују да постоји значајна разлика у учесталости читања међу ученицима у слободно вријеме. У Сједињеним Америчким Државама 24% средњошколаца чита свакодневно, док 10% никада или готово никада не чита књиге (Mullan 2010). Слични обрасци примјећени су и код кућног читања, при чему многи ученици и чланови њихових породица не проводе много времена читајући код куће, често наводећи ужурбан распоред као препреку чешћем читању (Johari et al. 2013). У Пољској се примјећују полне разлике у читалачким навикама: дјевојчице читају чешће од дјечака, при чему 27% дјевојчица чита свакодневно, у поређењу са само 16% дјечака међу дванаестогодишњацима (Stano-Strzałkowska 2019). Код исте узрасне групе 48% ученика чита бар једном недељно, укључујући 20% који читају сваког дана, док 23% посеже за књигом само неколико пута годишње, а 8% уопште не чита (Stano-Strzałkowska 2019). Подаци из Србије такође указују на релативно ниску учесталост читалачких активности – 34,2% ученика средњих школа посјећује библиотеке само једном мјесечно, што сугерише да њихове читалачке навике још нису у потпуности формиране (Стевановић, Ранђеловић, Лазаревић 2020).

Истраживања читалачких навика ученика у Србији указују на релативно низак степен интересовања за читање, посебно школских лектира. На узорку ученика основних и средњих школа утврђено је да 63,9% испитаних не воли да чита школску лектуру, док само 15,8% прочита све задате лектуре (Плић, Гајић, Малјковић 2007). Слично истраживање спроведено на узорку од 2.426 ученика средњих школа показало је да 12% ученика уопште не чита, док 21% чита само обавезну лектуру (Крпјачић, Степановић, Павловић Бабић 2011). Друго истраживање међу средњошколцима у Србији,

на узорку од 1.378 ученика, показало је да 28,3% ученика не чита књиге изван школског програма, док 46,9% чита све школске лектире (Стевановић, Ранђеловић, Лазаревић 2020). Резултати из Сједињених Америчких Држава такође показују забрињавајуће податке. Више од 37% ученика 4. разреда и 26% ученика 8. разреда не постиже основни ниво читалачких способности (NAEP [National Assessment of Educational Progress] Report Card 2019; NAEP Reading Assessment 2019, цитирано у Стевановић, Ранђеловић, Лазаревић 2020). С друге стране, ученици који похађају школе са дигиталним библиотекама (тзв. Z-библиотекама) показују веће стопе читања у односу на школе са класичним библиотекама, при чему 31,5% ученика има развијене читалачке навике у школама са дигиталним библиотекама, док је тај проценат у школама са класичним библиотекама 18% (Girgeç, Cerit 2018). Осим учесталости читања, количине и трајања читања, потребно је дати осврт и на појам књижевног жанра, за који у теорији књижевности постоје различита и углавном опречна мишљења.

У српској науци о књижевности жанр као појам је био устаљен и када није била покренута теоријска расправа о њему (Попов 2003). Да је ријеч о недовољно разјашњеном појму иде у прилог и схватање Лешића (1985) који истиче да је књижевни жанр један од најконтроверзнијих појмова у контексту историје књижевноисторијског мишљења. Живковић (1994) наводи да се под књижевним жанром подразумевају књижевни родови и врсте, док Солар (Solar 1983) при повлачењу паралеле између књижевне врсте и књижевног рода, књижевну врсту изједначава са жанром. Страни аутори сматрају да је жанр „катеорија умјетничког стваралаштва [...] коју одликује препознатљив стил, форма или садржај” (Soukhanov 1996: 656, према: Wendland 2004). Како није у фокусу овог рада бављење терминолошким разграничењима, прихвата се становиште Попова (2003) који је након опсежне анализе закључио да жанр обухвата књижевна дјела која су међусобно повезана, не само припадношћу истој књижевној врсти, већ и одређеним формалним и садржинским особинама које имају важну улогу у њиховом настајању и тумачењу.

У окружењу, а и шире, рађена су различита истраживања жанровских преференција међу ученицима. Истраживање у Хрватској показује да испитаници често показују склоност ка литератури из области фантастике и научне фантастике, док се међу омиљеним жанровима налазе и биографски, каубојски, криминалистички, историјски и психолошки романи (Peroš 2016). У неким студијама жанр романтике такође заузима високо мјесто у преференцијама читалаца (Ni'mah, Umamah 2020; Puspitasari 2019; Vero 2019). Када се посматрају средњошколци у Србији, они најчешће преферирају читање стрипова, научнофантастичних романа, криминалистичких романа и љубавних романа (Стевановић, Ранђеловић, Лазаревић 2020). Жанрови попут мистерије и авантуре такође задржавају велику популарност међу ученицима (Gagen-Spriggs 2021; Mukunthan, Anantharajah 2021; Rabang, Tajolosa,

Beguina 2021). Шира истраживања која обухватају и основце и средњошколце указују да се авантура, комедија и хорор приче о духовима издвајају као најомиљенији жанрови на различитим нивоима школовања (Bayraktar 2021). Више студија истиче фантастику као један од најпопуларнијих жанрова међу адолесцентима (Carnesi 2021; Henning, Crow 2023; Mukunthan, Anantharajah 2021), док старији адолесценти посебно преферирају авантуристички жанр, фантастику и детективске романе (Konrádyová, Slavkovská 2021). Избор жанра може зависити од пола. Шпански адолесцентни дјечаци готово у потпуности избјегавају поезију и романтику, сматрајући романтичну литературу „жанром за дјевојчице” (Trigo Ibáñez, Santos Díaz 2023). Разноврсност жанровских интересовања указује на то да читање заузима важно мјесто у животу младих, не само као облик забаве и самоизражавања, већ и као активност која може имати шире академске користи. У том контексту, бројна истраживања указују на значајну повезаност између читалачких навика и академског успјеха ученика.

Млади који имају изграђене читалачке навике постижу боље школске резултате, богатији рјечник и веће разумијевање опште културе (Department of Education 2012). Супротно томе, слабо развијена читалачка култура ученика негативно утиче на њихов укупни академски успјех (Ramolula, Nkoane 2023). Повезаност између интересовања за читање и школског постигнућа потврђује и истраживање Окторина и Вати (Oktorina, Wati 2023), које показује да интересовање за читање доприноси са 21,2% успјеху ученика петог разреда, при чему постоји директна пропорционалност – ниже интересовање за читање повезано је са нижим постигнућем. Сличан закључак произлази из студија које показују да ученици који више времена проводе читајући у слободном времену постижу значајно боље резултате на тестовима читалачке писмености (García, Benítez 2017; Rojas-Torres, Ordóñez, Calvo 2021). Квалитет школске библиотеке такође игра важну улогу. Ученици из школа са богатијим библиотекама у просјеку постижу пола стандардне девијације више на стандардизованим тестовима читања, при чему је овај ефекат посредован повећаном учесталошћу читања и код дјечака и код дјевојчица (Nielen, Bus 2015). На крају, ученици који читају већи број књига како из школског програма тако и ван њега, имају боље оцјене из Српског језика и књижевности, као и бољи општи успјех у претходној школској години (Стевановић, Ранђеловић, Лазаревић 2020).

Повезаност између читалачких навика и школског успјеха може се додатно објаснити кроз перспективу теорије самоодређења (*Self-Determination Theory* – SDT). Поред потребе за аутономијом и компетентношћу, у школском контексту важно је да буде задовољена потреба за друштвеном повезаношћу. Један од кључних аспеката друштвене повезаности у школском окружењу је осјећај припадности школи који се дефинише као „мјера у којој се ученици осјећају лично прихваћени, поштовани, укључени и подржани

од других у школском окружењу” (Goodenow 1993: 80). Истраживања показују да ученици са вишим осјећајем припадности школи остварују боље академско постигнуће, имају више оцјене и боље резултате на стандардизованим тестовима (Dan 2021; Direkçi et al. 2020; Huang 2020; Korpershoek et al. 2019; Tan et al. 2022). Међутим, појединачне студије указују на комплексну повезаност између осјећаја припадности и успјеха. Студија канадских ученика шестог разреда показала је да нижи академски учинак може бити повезан са јачим осјећајем припадности (Baek 2023), док истраживања са турским ученицима откривају да ученици са високим постигнућем често пријављују мањи осјећај припадности школи у односу на своје слабије вршњаке (Koynaci 2021). Свеукупно, осјећај припадности школи повезан је са широким спектром академских и развојних исхода, укључујући академско постигнуће и мотивацију, ангажованост у школи, просоцијално понашање, животну задовољност, самопоштовање, позитиван идентитет, добробит и адаптивну прилагодљивост (Stojanović, Popović-Čitić 2022).

МЕТОДОЛОГИЈА

Циљ истраживања је испитивање жанровских преференција, односа између читалачких навика и осјећаја припадности школи, као и односа између жанровских преференција и читалачких навика са социопедагошким обиљежјима ученика.

Популацију су чинили ученици шестог, седмог и осмог разреда са подручја Бање Луке у школској 2024/2025. години. На нивоу града, ученика шестог разреда је било 1.866, ученика седмог разреда 1.865, а ученика осмог разреда 1.816 (Републички завод за статистику 2025). Узорак је био пригодни, а чинили су га ученици из двије градске основне школе и то 59 ученика шестог разреда (3,16% популације), 41 ученик седмог разреда (2,20% популације) и 63 ученика осмог разреда (3,47% популације). Посматрајући збирно, испитали смо 163 ученика или 2,94% свих ученика шестог, седмог и осмог разреда са подручја Бање Луке. Структура узорка према полу је 83 дјечака (50,92%) и 80 дјевојчица (49,08%).

У истраживању је коришћена дескриптивна метода са сервеј истраживањем (дескриптивним). Технике истраживања су анкетирање и скалирање. Истраживачки инструмент састојао се из неколико дијелова: чек-листа, упитник и Ликертова скала процјене. Дио о жанровским преференцијама аутори су самостално креирали. За процјену читалачких навика коришћен је инструмент развијен на основу рада Шифелеа и Шафнера (Schiefele, Schaffner 2016) са Универзитета Постдам у Њемачкој. Скала за процјену осјећаја припадности школи измијењена је и прилагођена контексту истраживања, заснована на моделу К. Гудинау (Goodenow 1993) са Универзите-

та Тафтс. Поузданост ове скале у оквиру нашег истраживања износила је $Cronbach's\ Alpha = 0,876$ (18 тврдњи), што указује на висок степен унутрашње конзистентности. Испитаници су на питања давали одговоре на скали од 1 до 5, при чему је 1 – уопште се не слажем, а 5 – у потпуности се слажем. Упитнике су попуњавали у форми папир–оловка. Ради осигурања правилног разумијевања и тачности одговора, а узимајући у обзир узраст испитаника, ученицима су претходно појашњени сви дијелови инструмента са посебним освртом на то шта подразумеива сваки од понуђених књижевних жанрова.

Након спроведеног истраживања приступило се утврђивању метријских својстава инструмента. Коришћене су мјере дескриптивне статистике (фреквенција – f), централне тенденције (аритметичка средина – M), мјере дисперзије (стандардна девијација – SD), параметријски t -тест независних узорака, анализа варијансе (ANOVA) и хи-квадрат (χ^2) као непараметријски тест.

РЕЗУЛТАТИ

А) ЖАНРОВСКЕ ПРЕФЕРЕНЦИЈЕ

Резултати до којих се дошло показују да ученици најчешће преферирају авантуристичке романе (22,8%), који се издвајају као најзаступљенији жанр међу испитаницима. На другом мјесту по учесталости налази се комедија (18,5%), док фантастика (12%) и хорор и приче о духовима (11,6%) заузимају наредне позиције по популарности. Нешто мањи проценат ученика определијелио се за кратке приче (9,8%) и криминалистичке романе (9,4%), док љубавни романи чине 7,2% укупних одговора. Мање заступљени жанрови су поезија (4,3%), научно-популарни часописи (2,9%) и стрипови (1,4%). Укупно је евидентирано 276 појединачних избора јер су ученици могли бирати

Табела 1. Преференције књижевних жанрова

Врста књижевног жанра	f	%
Авантуристички роман	63	22,8%
Комедија	51	18,5%
Фантастика	33	12%
Хорор и приче о духовима	32	11,6%
Кратке приче	27	9,8%
Криминалистички романи	26	9,4%
Љубавни романи	20	7,2%
Поезија	12	4,3%
Научно-популарни часописи	8	2,9%
Стрипови	4	1,4%
Укупно	276	100%

више понуђених одговора или дописати жанр који није понуђен, што указује на разноврсност жанровских преференција ученика, при чему се уочава већа заступљеност прозних форми у односу на друге врсте књижевних жанрова.

Б) РАЗЛИКЕ У ИЗБОРУ ЖАНРА С ОБЗИРОМ НА СОЦИОПЕДАГШКА ОБИЉЕЖЈА УЧЕНИКА

Анализа повезаности између пола ученика и преференција књижевних жанрова показала је статистички значајне разлике у више категорија (Табела 2). Резултати χ^2 -теста указују да постоји значајна разлика у избору поезије између мушких и женских испитаника ($\chi^2 = 6,082$; $p = 0,014$), при чему су поезију чешће бирале ученице ($n = 10$) него ученици ($n = 2$). Статистички значајна разлика утврђена је и код кратких прича ($\chi^2 = 4,005$; $p = 0,045$), које су такође чешће бирале ученице ($n = 18$) у поређењу с ученицима ($n = 9$). Најизраженија разлика уочена је у избору љубавних романа ($\chi^2 = 19,235$; $p = 0,000$), који су готово искључиво били избор ученица ($n = 19$), док је само један ученик навео овај жанр. С друге стране, код стрипова је забиљежена обрнута тенденција ($\chi^2 = 3,952$; $p = 0,047$) – сви испитаници који су изабрали овај жанр били су мушког пола ($n = 4$). Ови налази указују на постојање статистички значајне повезаности између пола и преференција појединих књижевних жанрова. Избор жанра у односу на пол није препознат код оних врста које нису наведене у Табели 2.

Табела 2. Разлике у избору књижевног жанра с обзиром на пол ученика

Жанр	Пол	Број избора	χ^2 -test	p
Поезија	мушки	2	6,082	0,014
	женски	10		
Кратке приче	мушки	9	4,005	0,045
	женски	18		
Љубавни романи	мушки	1	19,235	0,000
	женски	19		
Стрипови	мушки	4	3,952	0,047
	женски	0		

Анализом повезаности између разреда (узраста) ученика и преференција књижевних жанрова утврђена је статистички значајна разлика у избору криминалистичких романа ($\chi^2 = 10,947$; $p = 0,004$). Најмањи број ученика шестог разреда определијелио се за овај жанр ($n = 2$), док је у седмом разреду забиљежено девет таквих избора, а у осмом чак петнаест. Резултати указују на то да се интересовање за криминалистичке романе повећава са узрастом

ученика. Код осталих жанрова није препозната разлика у избору с обзиром на разред (узраст).

Табела 3. Разлике у избору књижевног жанра с обзиром на разред (узраст)

Жанр	Разред	Број избора	χ^2 -тест	p
Криминалистички романи	шести	2	10,947	0,004
	седми	9		
	осми	15		

Анализа односа између општег школског успјеха ученика и преференција књижевних жанрова показала је статистички значајну разлику у избору хорор прича и прича о духовима ($\chi^2 = 7,953$; $p = 0,005$). Ученици са недовољним, довољним или добрим успјехом мање су бирали овај жанр ($n = 13$) у поређењу са ученицима који постижу врлодобар или одличан успјех ($n = 19$). Ови резултати указују на повезаност између школског постигнућа и интересовања за овај тип књижевног жанра. У осталим жанровима није установљена значајна разлика у избору с обзиром на општи школски успјех.

Табела 4. Разлике у избору књижевног жанра с обзиром на општи школски успјех

Жанр	Општи школски успјех	Број ученика	χ^2 -тест	p
Хорор и приче о духовима	недовољан, довољан, добар	13	7,953	0,005
	врлодобар и одличан	19		

В) РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ ЧИТАЛАЧКИХ НАВИКА И СОЦИОПЕДАГОШКИХ ОБИЉЕЖЈА УЧЕНИКА

Анализом повезаности између пола ученика и појединих аспеката читалачких навика добијени су статистички значајни резултати у три варијабле. Резултати χ^2 -теста показују да постоји статистички значајна разлика између мушких и женских испитаника у погледу учесталости читања на распусту ($\chi^2 = 9,613$; $p = 0,047$). Највећи број ученика мушког пола навео је да никада не чита на распусту ($n = 29$), док је тај број мањи код ученица ($n = 13$). С друге стране, међу ученицама је нешто већи удио оних које читају често или веома често током распуста. Ови резултати указују на разлику у обрасцима читања између полова током периода школског одмора. Статистички значајна разлика утврђена је и у варијабли *дужина читања књига на дневном нивоу* ($\chi^2 = 9,852$; $p = 0,043$). Већи број ученика мушког пола навео је да уопште не чита ($n = 27$) или да чита мање од 30 минута дневно ($n = 19$), док је међу ученицама чешће заступљено читање у трајању од 30 до 60 минута ($n = 35$). Ученице су, у односу на ученике, у већем проценту пријавиле и дуже читалачке интервале (између једног и два сата, односно више од два

сата дневно). Трећа варијабла у којој је уочена значајна разлика односи се на трајање читања без паузе ($\chi^2 = 10,942$; $p = 0,027$). Ученици мушког пола чешће су наводили краће интервале непрекидног читања (5 или 15 минута), док су ученице у већем броју истицале да могу читати 30 минута или дуже без прекида. Укупно посматрано, резултати указују да ученице показују израженије и стабилније читалачке навике у погледу учесталости, трајања и континуитета читања у поређењу с ученицима.

Табела 5. Разлике у читалачким навикама с обзиром на пол ученика

		Мушки	Женски	χ^2 -тест	p
Учесталост читања на распусту	никада	29	13	9,613	0,047
	ријетко	20	20		
	понекад	24	27		
	често	6	11		
	веома често	4	9		
Дужина читања књига на дневном нивоу	уопште не читам	27	18	9,852	0,043
	мање од 30 минута	19	8		
	30–60 минута	24	35		
	између 1 и 2 сата	12	16		
	више од 2 сата	1	3		
Читање књиге без паузе	5 минута	11	2	10,942	0,027
	15 минута	26	18		
	30 минута	27	36		
	60 минута	11	18		
	више од 60 минута	7	5		

Анализа повезаности између закључне оцјене из Српског језика и броја прочитаних лектира показала је статистички значајну разлику ($\chi^2 = 33,661$; $p = 0,000$). Међу ученицима са закључним оцјенама довољан и добар, 21 ученик је прочитао све лектире, 14 више од половине, 15 мање од половине, док 7 ученика није прочитао ниједну задату лектуру. С друге стране, међу ученицима са оцјенама врлодобар и одличан, већина је прочитала све лектире ($n = 79$), док је мањи број прочитао више од половине ($n = 12$), мање од половине ($n = 6$), односно ниједну ($n = 1$). Ови резултати указују на постојање статистички значајне разлике између броја прочитаних лектира и школског постигнућа у Српском језику, при чему ученици са вишим закључним оцјенама из Српског језика чешће наводе да су прочитали све или већину задатих лектира.

Табела 6. Разлике у броју прочитаних лектира с обзиром на школски успјех из Српског језика

Закључна оцјена из Српског језика	Број прочитаних лектира				χ^2 -тест	p
	све лектире	више од половине	мање од половине	ниједну задату лектуру		
довољан и добар	21	14	15	7	33,661	0,000
врлодобар и одличан	79	12	6	1		

Анализа повезаности између општег школског успјеха и броја прочитаних лектира показала је статистички значајну разлику ($\chi^2 = 19,730$; $p = 0,000$). Међу ученицима са недовољним, довољним и добрим успјехом, 13 ученика је прочитало све лектире, шест више од половине, 11 мање од половине, док 4 ученика нису прочитала ниједну задату лектуру. С друге стране, међу ученицима са врлодобрим и одличним успјехом, већина је прочитала све лектире ($n = 87$), док је мањи број прочитао више од половине ($n = 20$), мање од половине ($n = 10$), односно ниједну ($n = 4$). Ови резултати указују на постојање статистички значајне разлике између броја прочитаних лектира и општег школског успјеха, при чему ученици са вишим општим школским успјехом (врлодобар и одличан) чешће наводе да су прочитали све или већину задатих лектира.

Табела 7. Разлике у броју прочитаних лектира с обзиром на општи школски успјех

Општи успјех	Број прочитаних лектира				χ^2 -тест	p
	све лектире	више од половине	мање од половине	ниједну задату лектуру		
недовољан, довољан, добар	13	6	11	4	19,730	0,000
врлодобар и одличан	87	20	10	4		

Анализа повезаности између закључне оцјене из Српског језика и учесталости читања на распусту показала је статистички значајну разлику ($\chi^2 = 10,852$; $p = 0,028$). Међу ученицима са оцјенама довољан и добар, највећи број наводи да никада не чита ($n = 22$) или понекад ($n = 20$), док је мањи број ученика који читају често ($n = 4$) или веома често ($n = 1$). С друге стране, међу ученицима са оцјенама врлодобар и одличан учесталије су активности читања, при чему највећи број наводи да чита понекад ($n = 31$) или ријетко ($n = 27$), док је значајан број и оних који читају често ($n = 13$) или веома често ($n = 12$). Ови резултати указују на постојање статистички значајне разлике између учесталости читања на распусту и закључне оцјене из Српског језика, при чему ученици са вишим оцјенама показују тенденцију ка учесталијем читању.

Табела 8. Разлике између учесталости читања на распусту и закључне оцјене из Српског језика

Закључна оцјена из Српског језика	Учесталост читања на распусту					χ^2 -тест	p
	никада	ријетко	понекад	често	веома често		
довољан и добар	22	13	20	4	1	10,852	0,028
врлодобар и одличан	20	27	31	13	12		

Г) РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ ОСЈЕЋАЈА ПРИПАДНОСТИ ШКОЛИ И ЧИТАЛАЧКИХ НАВИКА УЧЕНИКА

Скала за испитивање припадности школи је петостепена, што значи да би, у случају униформне (теоријске) дистрибуције, просјечна вриједност (M) требало да буде око 3,0. У добијеним резултатима, ученици са оцјенама довољан и добар имали су просјечну вриједност $M = 3,001$, што је практично једнако теоријском очекивању и указује на средњи ниво осјећаја припадности школи у овој групи. С друге стране, ученици са оцјенама врлодобар и одличан остварили су просјечну вриједност $M = 3,610$, што је знатно изнад теоријског просјека 3,0. То показује да ученици са бољим успјехом у Српском језику процјењују виши ниво осјећаја припадности школи у поређењу са очекиваном неутралном (теоријском) расподелом. Узимајући у обзир t -тест и ниску вриједност p ($p = 0,000$), разлика између група је статистички значајна.

Табела 9. Разлике између осјећаја припадности школи и закључне оцјене из Српског језика

	Закључна оцјена из Српског језика	M	t-тест	p
Припадност школи	довољан, добар	3,001	5,192	0,000
	врлодобар, одличан	3,610		

Анализа повезаности између општег школског успјеха и припадности школи показала је статистички значајну разлику ($t = 3,642$; $p = 0,000$). Ученици са успјехом недовољан, довољан и добар имали су просјечну вриједност $M = 2,975$, што је практично једнако теоријској неутралној вриједности за петостепену скалу ($M = 3,0$) и указује на средњи ниво осјећаја припадности школи у овој групи. Ученици са успјехом врлодобар и одличан остварили су просјечну вриједност $M = 3,500$, што је изнад теоријског просјека и указује на израженији осјећај припадности школи у поређењу са ученицима са нижим општим школским успјехом. Ови налази потврђују постојање ста-

тистички значајне разлике између општег школског успјеха и изражености осјећаја припадности школи.

Табела 10. Разлике између осјећаја припадности школи и општег школског успјеха

	Општи школски успјех	М	t-тест	p
Припадност школи	недовољан, довољан, добар	2,975	3,642	0,000
	врлодобар, одличан	3,500		

Анализа повезаности између броја прочитаних лектира и припадности школи показала је статистички значајну разлику ($F = 5,285$; $p = 0,002$). Ученици који су прочитали све лектире имали су највишу просјечну вриједност осјећаја припадности школи ($M = 3,530$), док је просјечна вриједност код оних који су прочитали више од половине лектира била нешто нижа ($M = 3,427$). Ученици који су прочитали мање од половине лектира остварили су просјечну вриједност $M = 2,862$, док су они који нису прочитали ниједну лектуру имали просјечну вриједност $M = 3,032$. Ови налази указују на то да већи број прочитаних лектира корелира са израженијим осјећајем припадности школи, а статистички значај резултата потврђује да разлике између група нису случајне.

Табела 11. Разлике између осјећаја припадности школи и броја прочитаних лектира

	Број прочитаних лектира	N	М	F-тест	p
Припадност школи	све лектире	99	3,530	5,285	0,002
	више од половине	25	3,427		
	мање од половине	21	2,862		
	ниједну задату лектуру	7	3,032		
	Укупно	152	3,398		

Осјећај припадности школи у односу на преференције појединачних жанрова, број прочитаних књига у слободно вријеме, учесталост читања на распусту и свакодневну учесталост, те читање књига без паузе, није показао статистички значајну разлику. Значајна разлика је била евидентна само у односу на закључну оцјену из Српског језика, општи школски успјех и број прочитаних лектира.

ДИСКУСИЈА

Резултати до којих се дошло у истраживању показују да ученици најчешће преферирају авантуристичке романе (22,8%), који се издвајају као најзаступљенији жанр међу испитаницима. На другом мјесту по учесталости

налази се комедија (18,5%), док фантастика (12%) и хорор и приче о духовима (11,6%) заузимају наредне позиције по популарности. Жанрови попут авантуре такође задржавају велику популарност међу ученицима и у неким другим истраживањима (Gagen-Spriggs 2021; Mukunthan, Anantharajah 2021; Rabang, Tajolosa, Beguina 2021). Шири истраживања која обухватају и основце и средњошколце указују да се авантура, комедија и хорор приче о духовима издвајају као најомиљенији жанрови на различитим нивоима школовања (Bayraktar 2021). За разлику од нашег истраживања у коме су ученици најмање бирали стрипове, у истраживању које су у Србији спровели Стевановић, Ранђеловић и Лазаревић (2020) међу средњошколцима, дошло се до резултата да они најчешће бирају стрипове. Из овога се може претпоставити да учесталији избор стрипова упоредо иде са већим узрастом ученика.

Када избор жанрова доводимо у везу са полом, долазимо до сазнања да дјевојчице статистички значајно више бирају поезију, кратке приче и љубавне романе, а дјечаци стрипове. Да ученице показују јачу склоност ка љубавним романима, те да је романтична фикција посебно популарна у популацији гдје доминирају дјевојке, потврдила су још нека истраживања (Gilbert 2011; Utami, Nur 2021). Слична истраживања су потврђена и кад је ријеч о преференцијама филмског жанра. Испитанице досљедно преферирају романтичне жанрове, укључујући романтичне комедије и романтичне драме (Wühr, Lange, Schwarz 2017). У нашем истраживању дјечаци су значајно више бирали стрипове. Овакав налаз потврђен је у једном ранијем истраживању (Kurnaz, Kurnaz 2021), што значи да је овај жанр и даље незамљив ученицама. Да су и поезији више наклоњене ученице, потврдило је наше истраживање, али и истраживање у Шпанији (Trigo Ibáñez, Santos Díaz 2023). Ранија емотивна зрелост и интерес за међуљудске односе код дјевојчица могу објаснити њихову склоност романтичним и поетским садржајима, док потреба за динамичним и визуелно богатим наративима код дјечака доприноси већој популарности стрипова.

Избор криминалистичког романа расте што су ученици старији. Тако је у овом истраживању криминалистички роман био опредјељење код два ученика шестог разреда, код девет ученика седмог разреда и код 15 ученика осмог разреда. Овај жанр се у нашем истраживању није сврстао међу првих пет жанровских преференција, док је у истраживању Стевановић, Ранђеловић и Лазаревић (2020) међу средњошколцима у Србији уврштен међу најчитаније. Такви налази јасно указују на тенденције избора криминалистичког жанра.

Ученици са недовољним, довољним или добрим успјехом у поређењу са ученицима одличног и врлодоброг успјеха углавном имају сличне жанровске преференције. Једина разлика примијећена је између ове двије групе ученика и опредјељености за хорор и приче о духовима. Ученици са нижим школским успјехом мање су бирали овај жанр ($n = 13$) у поређењу

са ученицима који постижу врлодобар или одличан успјех ($n = 19$). Савремена хорор књижевност, попут романа Стивена Кинга (Stephen Edwin King), показује како аутори могу изградити сложене наративне структуре са више дијегетичких нивоа и софистицираним управљањем гласом и перспективом, користећи симбиотске односе између оквирних наратива и уграђених прича како би одржали заинтересованост читаоца (Dabbagh, Saeed 2013). Овакво схватање хорор прича и прича о духовима наводи нас на претпоставку да оне захтијевају праћење сложенијих наративних токова, разумијевање атмосфере, напетости и симболике, више концентрације и издржљивости, што теже могу постићи ученици са нижим академским постигнућима и читалачким вјештинама.

У нашем истраживању највећи број ученика мушког пола навео је да никада не чита на распусту ($n = 29$), док је тај број мањи код ученица ($n = 13$). Ученице су, у односу на ученике, у већем проценту пријавиле и дуже читалачке интервале (између једног и два сата, односно више од два сата дневно). Ученици мушког пола чешће су наводили краће интервале непрекидног читања (5 или 15 минута), док су ученице у већем броју истицале да могу читати 30 минута или дуже без прекида. И у Пољској су уочљиве полне разлике у учесталости читања: значајно више дјевојчица него дјечака чита свакодневно, а код дванаестогодишњака готово половина ученика чита најмање једном седмично, док мањи дио чита врло ријетко или уопште не чита (Stano-Strzałkowska 2019). Подаци до којих су дошли Принс и сарадници (Prince et al. 2020) из анкета спроведених у Канади показују да дјевојчице свакодневно проводе знатно више времена читајући, у просјеку 0,71–0,99 сати дневно, док дјечаци проводе 0,45–0,65 сати дневно. У нашем истраживању, слично као и у међународним налазима из Пољске и Канаде, дјевојчице проводе више времена читајући, укључујући дуже непрекидне интервале, док дјечаци чешће читају рјеђе и краће, па је видљива јасна полна разлика у учесталости и трајању читалачких активности.

Утврђена је статистички значајна разлика између броја прочитаних књига из лектире и школског постигнућа у Српском језику као и општег школског успјеха, при чему ученици са вишим закључним оцјенама из Српског језика и вишим општим школским успјехом чешће наводе да су прочитали све или већину задатих књига из лектире. Такође, оцјена из Српског језика значајно корелира са учесталашћу читања књига на школском распусту. До оваквих налаза дошли су и истраживачи из Србије (Стевановић, Ранђеловић, Лазаревић 2020) који наводе да постоји статистички значајна повезаност између општег успјеха, као и успјеха из Српског језика и књижевности у односу на број прочитаних књига из лектире, али и књига ван школског програма. У нашем истраживању 61,35% испитаних ученика је прочитало све програмом предвиђене књиге, а 17,9% испитаних ученика је прочитало мање од половине или ниједну планирану лектуру. Слично истра-

живање рађено међу средњошколцима у Србији показало је да 7% готово не чита лектуру, а 4,9% уопште не чита (Стевановић, Ранђеловић, Лазаревић 2020). У нашем примјеру 4,9% ученика није прочитало ниједну књигу из лектире, што је готово идентично узорку испитаних ученика у средњим школама Србије. И неки страни извори дошли су до сличних резултата. Читалачке навике могу бити кључни фактор успјеха у усвајању језика, јер ученици кроз читање стичу вокабулар, унапређују способност писања и развијају граматичко знање (Daskalovska, Dimova 2012; Waring, Takaki 2003; Brown, Waring, Donkaewbua 2008; Horst, Cobb, Meara 1998), као и снажан предиктор цјелокупног академског успјеха (Abid et al. 2023). Ериксон (Eriksson 2023) је дошао до сазнања да ученици који редовније читају постижу боље резултате од оних који читају мање у свим аспектима академског језика, укључујући вокабулар, правопис, читање и писање.

Истраживањем смо дошли до резултата да ученици са бољим успјехом из Српског језика, као и они који читају све књиге из лектире, процјењују виши ниво осјећаја припадности школи у поређењу са ученицима са нижим школским успјехом из Српског језика, као и онима који не читају све програмом предвиђене књиге. Резултат је сличан и кад је ријеч о процјенама осјећаја припадности школи у односу на општи школски успјех. Дакле, позитивније перцепције припадности школи прате више оцјене из Српског језика, редовније читање књига из школске лектире и виши општи школски успјех. Овај налаз је потврђен у бројним појединачним студијама, при чему истраживачи досљедно показују да ученици са већим осјећајем припадности школи имају боље академско постигнуће, више оцјене и боље резултате на стандардизованим тестовима (Direkçi et al. 2020; Dan 2021; Tan et al. 2022; Korpershoek et al. 2019; Huang 2020). Истраживања са ученицима средњих школа показала су да осјећај припадности школи представља један од најјачих предиктора академског самопоуздања, при чему и мали пораст осјећаја припадности показује значајне позитивне везе са академским исходима (Rimoni 2016). Ови налази указују на то да школа може значајно унаприједити академско постигнуће ученика јачањем њиховог осјећаја припадности. То подразумеива развијање школског окружења у којем се ученици осјећају прихваћено, подржано и емотивно повезано са наставницима и вршњацима. Посебну пажњу треба посветити ученицима са лошијим школским успјехом и нередовним читалачким навикама, јер резултати сугеришу да управо код њих постоји највећи простор за интервенцију.

ЗАКЉУЧАК И ПЕДАГОШКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

Резултати истраживања указују на јасно изражене обрасце у читалачким навикама ученика основних школа. Ученици најрадије бирају аванту-

ристичке романе, комедије, фантастику и приче о духовима, при чему се са узрастом мијењају преференције у корист комплекснијих и емотивно интензивнијих жанрова. Полне разлике су присутне – дјевојчице читају чешће, дуже и у дужем континуитету од дјечака, што је нарочито изражено током школског распуста. Ипак, готово трећина ученика нема развијене читалачке навике, што представља важан изазов за школу. Уочено је да ученици са вишим академским постигнућима показују већу склоност према читању, укључујући интересовање за хорор и приче о духовима, те да редовније читање књига из школске лектире прати бољи академски успјех и више оцјене из Српског језика. Такође, ученици који постижу боље академске резултате позитивније процјењују осјећај припадности школи, што се може довести у везу са већом укљученошћу у школске активности и присутнијим позитивним васпитно-образовним искуствима.

Ови налази указују на потребу да школе систематски подстичу развој читалачких навика код свих ученика, а нарочито код оних који рјеђе читају и који показују нижи ниво академског постигнућа. Пожељно је осмишљавати разноврсне активности које повезују читање са интересовањима ученика, укључујући авантуру, фантастику и хорор, како би се повећала мотивација за читање. Посебну пажњу треба посветити дјечацима кроз приступе који читање чине привлачнијим и ближим њиховим интересима. Наставници српског језика и библиотекарџи могу кроз ваннаставне и ваншколске активности да развијају програме који повезују редовно читање, разговоре о прочитаним дјелима и креативне задатке, посјете установама културе, високошколским установама, народним и универзитетским библиотекама, како би се подстакло разумијевање, критичко мишљење и трајна читалачка пракса код ученика. Такође, пожељно би било развијати програме стручног усавршавања наставника и библиотекара у правцу њиховог оспособљавања за развијање програма унапређења читалачких навика ученика. Будући да је читање повезано са вишим академским постигнућима и јачим осјећајем припадности школи, школе би требало да претходне активности уврсте у календар школских активности како би се створило окружење у којем се читање доживљава као угодно и корисно искуство.

ЛИТЕРАТУРА

Живковић, Д. (1994). *Теорија књижевности*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Лешић, З. (1985). *Књижевност и њена историја*. Сарајево: Веселин Маслеша.

Попов, Ј. (2003). О употреби термина *жанр* у новијој српској и хрватској теорији књижевности. *Зборник Мајнице српске за књижевност и језик*, 51(3), 457–471. https://www.maticasrpska.org.rs/stariSajt/casopisi/ZMSKJ_51_3_2003.pdf

Стевановић, Ј., Ранђеловић, Б., Лазаревић, Е. (2020). Читалачке навике ученика средњих школа у Србији. *Зборник Института за педагошка истраживања*, 52(1), 136–180. <https://doi.org/10.2298/ZIP2001136S>

Abid, N., Aslam, S., Alghamdi, A. A., Kumar, T. (2023). Relationships among students' reading habits, study skills, and academic achievement in English at the secondary level. *Frontiers in Psychology*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1020269>

Baba, J., Affendi, F. R. (2020). Reading Habit and Students' Attitudes Towards Reading: A Study of Students in the Faculty of Education UiTM Puncak Alam. *Asian Journal of University Education (AJUE)*, 16(1). <https://doi.org/10.24191/ajue.v16i1.8988>

Baek, C. (2023). How (do) school experiences contribute to students' sense of belonging? *Asia Pacific Journal of Education*, 45(3), 749–762. <https://doi.org/10.1080/02188791.2023.2206552>

Bayraktar, A. Y. (2021). Value of Children's Literature and Students' Opinions Regarding Their Favourite Books. *International Journal of Progressive Education*, 17(4), 341–357. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2021.366.21>

Brown, R., Waring, R., Donkaewbua, S. (2008). Incidental vocabulary acquisition from reading, reading-while-listening, and listening to stories. *Reading in a Foreign Language*, 20(2), 136–163. <https://doi.org/10.64152/10125/66816>

Carnesi, S. (2021). A Platform for Voice and Identity: School Library Standards in Support of YA Urban Literature's Transformative Impacts on Youth. *School Libraries Worldwide*, 24(1), 99–117. <https://doi.org/10.29173/slww8221>

Dabbagh, L. A., Saeed, I. M. (2013). Narrative Embedding in The Postmodern American Novel with Reference to Stephen King's Desperation. *Humanities Journal of University of Zakho*, 1(1), 7–11. <https://doi.org/10.26436/hjuoz.2013.1.1.87>

Daskalovska, N., Dimova, V. (2012). Why should literature be used in the language classroom. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 46, 1182–1186. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.271>

Dan, C. (2021). Place and Belonging: How Rural Primary School Principals can Promote Boarders' Development by Building their Sense of Belonging to School? *Journal of Educational Theory and Management*, 5(2), 77–84. <https://doi.org/10.26549/jetm.v5i2.7879>

Department of Education (2012). *Research evidence on reading for pleasure*. Author.

Direkçi, B., Canbulat, M., Tezci, İ. H., Akbulut, S. (2020). The Psychometric Properties of School Belonging Scale for Middle School Students. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 7(2), 159–176. <https://doi.org/10.21449/ijate.723386>

Eriksson, L. (2023). "Gruelling to read": Swedish university students' perceptions of and attitudes towards academic reading in English. *Journal of English for Academic Purposes*, 64. <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2023.101265>

Ilić, P., Gajić, O., Maljković, M. (2007). *Kriza čitanja: kompleksan pedagoški, kulturološki i opšt društveni problem*. Gradska biblioteka; Alfa graf.

Koyuncu, İ. (2021). TIMSS International Benchmarks of Eighth Graders in Mathematics: A Correspondence Analysis Study. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 14(2), 179–194. <https://doi.org/10.26822/iejee.2022.237>

Krnjaić, Z., Stepanović, I., Pavlović Babić, D. (2011). Čitalačke navike srednjoškola u Srbiji [Reading Habits of Secondary School Students in Serbia]. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 43(2), 266–282. DOI: [10.2298/ZIP11102266K](https://doi.org/10.2298/ZIP11102266K)

Mukunthan, T., Anantharajah, S. (2021). Reading Interests of Primary School Children. *MJSSH Online*, 5(2), 102–112. <https://doi.org/10.33306/mjssh/12>

Gagen-Spriggs, K. (2021). An Investigation into the Reasons Students Read for Pleasure. *School Libraries Worldwide*, 26(1), 110–123. <https://doi.org/10.29173/slw8261>

García, J. G., Benítez, C. Y. (2017). Variables académicas, comprensión lectora, estrategias y motivación en estudiantes universitarios. *Revista Electrónica de Investigación Educativa*, 19(2), 78–90. <https://doi.org/10.24320/redie.2017.19.2.1125>

Gilbert, J., Fister, B. (2011). Reading, Risk, and Reality: College Students and Reading for Pleasure. *College & Research Libraries*, 72(5), 474–495. <https://doi.org/10.5860/CRL-148>

Girgeç, N., Cerit, M. (2018). The effect of Z-libraries (enhanced libraries) on the reading level and creative reading of the students at high schools: Çankaya sample. In *IASL Conference Proceedings: Innovation, Information and Impact of School Libraries* (Istanbul, Turkey). International Association of School Librarianship. <https://doi.org/10.29173/iasl7141>

Goodenow, C. (1993). Classroom belonging among early adolescent students: Relationships to motivation and achievement. *The Journal of Early Adolescence*, 13(1), 21–43. <https://doi.org/10.1177/0272431693013001002>

Henning, J., Crow, S. R. (2023). Reading Perceptions of Intrinsically Motivated High School Juniors. *School Libraries Worldwide*, 28(2), 19–40. <https://doi.org/10.29173/slw8716>

Horst, M., Cobb, T., Meara, P. (1998). Beyond a Clockwork Orange: Acquiring second language vocabulary through reading. *Reading in a Foreign Language*, 11(2), 207–223. <https://doi.org/10.64152/10125/66953>

Huang, L. (2020). Exploring the relationship between school bullying and academic performance: the mediating role of students' sense of belonging at school. *Educational Studies*, 48(2), 216–232. <https://doi.org/10.1080/03055698.2020.1749032>

Hussain, I., Munshi, P. (2011). Identifying Reading Preferences of Secondary School Students. *Creative Education*, 2(5), 429–434. <https://doi.org/10.4236/CE.2011.25062>

Johari, A., Tom, A. A., Morni, A. B., Sahari, S. H. (2013). Students' Reading Practices and Environments. *Indonesian Journal of Applied Linguistics*, 3(1), 17–28. <https://doi.org/10.17509/IJAL.V3I1.187>

Konrádyová, N., Košicích, S. L., Slavkovská, M. (2021). Motivácia k čítaniu a čitateľské preferencie adolescentov. *E-psychologie*, 1(15), 1–15. <https://doi.org/10.29364/epsy.390>

Korpershoek, H., Canrinus, E. T., Fokkens-Bruinsma, M., De Boer, H. (2019). The relationships between school belonging and students' motivational, social-emotional, behavioural, and academic outcomes in secondary education: a meta-analytic review. *Research Papers in Education*, 35(6), 641–680. <https://doi.org/10.1080/02671522.2019.1615116>

Kurnaz, H., Kurnaz, G. (2021). Individual and socioeconomic variables as predictors of middle school students' intrinsic reading motivations. *International Journal of Educational Methodology*, 7(3), 401–410. <https://doi.org/10.12973/ijem.7.3.401>

Ni'mah, D., Umamah, A. (2020). Mobile-assisted on Extensive Reading: Students' Voices. *English Education: Journal of English Teaching and Research*, 5(1). 41–48. <https://doi.org/10.29407/jetar.v5i1.14367>

Muhyidin, A. (2020). Does the writing exposition text ability correlate to reading habit and discourse markers mastery? *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 8(2), 885–895. <https://doi.org/10.17478/jegys.682065>

Mukunthan, T., Anantharajah, S. (2021). Reading Interests of Primary School Children. *MJSSH Online*, 5(2), 102–112. <https://doi.org/10.33306/MJSSH%2F124>

Mullan, K. (2010). Families that read: A time diary analysis of young people's and parents' reading. *Journal of Research in Reading*, 33(4), 414–430. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9817.2010.01438.x>

Nielen, T. M., Bus, A. G. (2015). Enriched School Libraries. *AERA Open*, 1(4). <https://doi.org/10.1177/2332858415619417>

Oktorina, R., Habibi, M., Wati, R. (2023). The Influence of Reading Interest on The Learning Achievement of Fifth Grade Students at Teratak Elementary School. *Journal of Educational Sciences*, 7(2), 192–201. <https://doi.org/10.31258/jes.7.2.p.192-201>

Peroš, I. (2016). *Čitateljski interesi i navike mladih u digitalnom dobu kao polazište za usluge narodnih knjižnica* (diplomski rad). Odjel za informacijske znanosti.

Prince, S. A., Roberts, K. C., Melvin, A., Butler, G. P., Thompson, W. (2020). Gender and education differences in sedentary behaviour in Canada: an analysis of national cross-sectional surveys. *BMC Public Health*, 20. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-09234-y>

Puspitasari, E. (2019). "I Love Creepy Pasta": EFL Students' Book Selection for Extensive Reading. *Proceedings of the Third International Conference on Sustainable Innovation 2019 – Humanity, Education and Social Sciences* (IcoSIHESS 2019). <https://doi.org/10.2991/icosihess-19.2019.8>

Rabang, R., Tajolosa, T., Beguina, L. A. (2021). Impact of Wattpad Reading on Filipino Junior High School's Reading Habit and Social Values. *Modern Journal of Studies in English Language Teaching and Literature*, 3(2). <https://doi.org/10.56498/32202142>

Ramolula, K. Nkoane, M. (2023). The culture of reading for acquisition and learning of content knowledge for English language and literature in English in higher education. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 12(9), 440–449. <https://doi.org/10.20525/ijrbs.v12i9.2885>

Републички завод за статистику (2025). *Основно образовање*. Republika Srpska Institute of Statistics. <https://www.rzs.rs.ba>

Rimoni, F. (2016). *Tama Samoa stories: Experiences and perceptions of identity, belonging and future aspirations at secondary school* (Doctoral thesis, Victoria University of Wellington). Victoria University of Wellington. <https://doi.org/10.26686/wgtn.17019104.v1>

Rojas-Torres, L., Ordóñez, G., Calvo, K. D. (2021). Teacher and Student Practices Associated with Performance in the PISA Reading Literacy Evaluation. *Frontiers in Education*, 6. <https://doi.org/10.3389/educ.2021.658973>

Schiefele, U., Schaffner, E. (2016). Factorial and construct validity of a new instrument for the assessment of reading motivation. *Reading Research Quarterly*, 51(2), 221–237. <https://doi.org/10.1002/rrq.134>

Solar, M. (1983). *Teorija književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.

Stano-Strzałkowska, S. (2019). In the face of change – reading in a new cultural context. *Culture – Society – Education*, 15(1), 231–248. <https://doi.org/10.14746/kse.2019.15.15>

Stojanovic, M., Popović-Čitić, B. (2022). The sense of school belonging: Its importance for the positive development of students and prevention of behavioural problems. *Nastava i vaspitanje*, 71(3), 403–423. <https://doi.org/10.5937/nasvas2203403S>

Tan, Y., Fan, Z., Wei, X., Yang, T. (2022). School Belonging and Reading Literacy: A Multilevel Moderated Mediation Model. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.816128>

Trigo Ibáñez, E., Santos Díaz, I. C. (2023). Empirical approach to the gender gap in students' reading consumption in international contexts. *Frontiers in Psychology*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1304890>

Uslu, M. E. (2020). Transferring L1 reading attitudes to EFL reading habits. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 16(1), 30–41. <https://doi.org/10.17263/jlls.712635>

Utami, S., Nur, J. (2021). An analysis of students' reading interest during learning from home amidst the COVID-19 pandemic. *IJEE*, 1(1), 140–155. <https://doi.org/10.15408/ijee.v1i1.17157>

Waring, R., Takaki, M. (2003). At what rate do learners learn and retain new vocabulary from reading a graded reader? *Reading in a Foreign Language*, 15(2), 130–163. <https://doi.org/10.64152/10125/66776>

Vero, E. (2019). The Importance of Reading Books in students' life. *Polis*. <https://doi.org/10.58944/oaou3396>

Wendland, E. R. (2004). Towards a “literary” translation of the Scriptures: with special reference to a “poetic” rendition. *Acta Theologica*, 22, 164–201. <https://doi.org/10.4314/ACTAT.V22I1.5459>

Wühr, P., Lange, B. P., Schwarz, S. (2017). Tears or Fears? Comparing Gender Stereotypes about Movie Preferences to Actual Preferences. *Frontiers in Psychology*, 8. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00428>

Nemanja D. Vukanović

University of Banja Luka

Faculty of Philosophy

Department of Pedagogy and Teaching Methodology

Tatjana Đ. Vukanović

Public Primary School “Petar Petrović Njegoš”, Banja Luka

THE RELATIONSHIP BETWEEN STUDENTS' GENRE PREFERENCES, READING HABITS, AND SENSE OF SCHOOL BELONGING

Summary: Guided by Self-Determination Theory, which emphasizes the importance of belonging for intrinsic motivation and academic achievement, this study aimed

to examine students' genre preferences, the relationship between reading habits and sense of school belonging, and the relationship between genre preferences and reading habits with students' sociopedagogical characteristics. The aim was operationalized through four research tasks: (1) to determine which literary genre students prefer the most; (2) to establish whether there is a statistically significant difference in genre selection with respect to students' sociopedagogical characteristics; (3) to examine whether there is a statistically significant difference between reading habits and sociopedagogical characteristics; and (4) to determine whether there is a statistically significant difference between students' sense of school belonging and their reading habits. The sample consisted of students ($N = 163$) from the sixth, seventh, and eighth grades of two urban primary schools in Banja Luka. The research was conducted during the 2024/2025 school year. The study employed the descriptive method with a survey design. Research techniques included a questionnaire and scaling. The research instrument consisted of several components: a checklist, a questionnaire, and a Likert-type rating scale.

The results indicate that students most frequently prefer adventure novels (22.8%). Comedy ranks second (18.5%), followed by fantasy (12%) and horror/ghost stories (11.6%). Smaller percentages of students opted for short stories (9.8%) and crime novels (9.4%), while romance novels accounted for 7.2% of the responses. Less frequently chosen genres include poetry (4.3%), popular-science magazines (2.9%), and comics (1.4%). Results of the χ^2 -test show a significant gender difference in the choice of poetry ($\chi^2 = 6.082$; $p = 0.014$), with girls choosing it more often ($n = 10$) than boys ($n = 2$). A statistically significant difference was also found for short stories ($\chi^2 = 4.005$; $p = 0.045$), again being more frequently selected by girls ($n = 18$) than boys ($n = 9$). The most pronounced difference was observed in the choice of romance novels ($\chi^2 = 19.235$; $p = 0.000$), which were almost exclusively chosen by girls ($n = 19$), with only one boy selecting this genre. Conversely, for comics an opposite pattern was found ($\chi^2 = 3.952$; $p = 0.047$) — all students who chose this genre were boys ($n = 4$). Analysis of the relationship between grade level (age) and literary genre preferences revealed a statistically significant difference only in the choice of crime novels ($\chi^2 = 10.947$; $p = 0.004$), whereas the selection of other genres did not differ significantly by age. The analysis of the relationship between overall academic achievement and genre preferences showed a statistically significant difference only in the choice of horror and ghost stories ($\chi^2 = 7.953$; $p = 0.005$). Regarding gender differences in reading frequency during school holidays, χ^2 -test results show a statistically significant difference ($\chi^2 = 9.613$; $p = 0.047$). Similar results were found for daily reading duration ($\chi^2 = 9.852$; $p = 0.043$), as well as for continuous reading without breaks ($\chi^2 = 10.942$; $p = 0.027$). The analysis of the relationship between grades in the Serbian Language course and the number of required readings completed showed a statistically significant difference ($\chi^2 = 33.661$; $p = 0.000$), as did the analysis of the relationship between general academic achievement and the number of required readings ($\chi^2 = 19.730$; $p = 0.000$). A statistically significant relationship was also found between grades in Serbian Language and reading frequency. Among students with grades "sufficient" and "good," most reported that they never read ($n = 22$) or read only occasionally ($n = 20$), while fewer students reported reading often ($n = 4$) or very often ($n = 1$). The relationship between overall academic achievement and school belonging proved statistically significant ($t = 3.642$; $p = 0.000$), as did the relationship between the number of required readings completed and school belonging ($F = 5.285$; $p = 0.002$).

The conclusion is that it is necessary to introduce affirmative measures—both in class and through extracurricular and out-of-school activities—aimed at improving students' reading habits, since a substantial proportion of students have not developed regular reading routines. It would be desirable to develop professional development programs for teachers and librarians to enhance their capacity to design and implement programs for improving students' reading habits.

Keywords: literary genres, reading habits, Serbian language and literature, required readings, school belonging.